

НОВИ АСПЕКТИ ПРИ ДЕФИНИРАНЕ НА ПОНЯТИЕТО, СЪДЪРЖАНИЕТО И ВИДОВЕТЕ СЛЕДСТВЕНИ ВЕРСИИ

ас. Христо Павлов, Бургаски свободен университет

NEW ASPECTS OF DEFINING THE CONCEPT “INVESTIGATIVE VERSION”, THE CONTENTS AND THE TYPES OF INVESTIGATIVE VERSIONS

Assist. Prof. Hristo Pavlov, Burgas Free University

***Abstract:** Summarizing the different opinions on the nature of the version, the relevant conclusions, which are directly related to the content characteristics of the concept “investigative version”, are made in this study. The present paper also specifies the place of investigative versions among the types of versions. The criteria, based on which a classification of the investigative versions may be performed, are specified in this paper. There are also considered some of the divisions of the versions as a whole, proposed in the legal literature, and hence of the investigative versions.*

***Key words:** investigative versions, hypothesis, building up and testing of investigative versions, inquiry, classification.*

I. УВОД.

В криминалистичната литература съществуват различни мнения за това до каква степен е разработен проблемът за следствените версии. Дори едни и същи автори, в различни етапи от изследователската си работа, променят своето гледище. Например, през 1987г. известният руски криминалист и учен Р. С. Белкин пише, че учението за криминалистичните версии и планирането на съдебното следствие е детайлно разработено в криминалистическата наука.¹ Четиринадесет години по-късно (през 2001 г.) този автор отчита, че „въпреки обилните литературни източници (а може би, поради това), редица положения на разглежданото учение имат дискуссионен характер.”²

В криминалистичната теория съществуват повдигнати, но все още неразрешени редица проблеми във връзка със следствените версии. Така например, не е напълно изяснен теоретичният проблем за същността на следствената версия. В правната литература са предложени редица различни становища относно природата ѝ, нейното място в системата на хипотезите и видовете следствени версии. Всичко това налага необходимостта от извършването на задълбочен научен анализ и оценка на теоритчните концепции за същността на следствената версия и нейните видове.

---

¹ Белкин, Р. Криминалистика: проблеми, тенденции, перспективи. Общая и частные теории, М., Юридическая литература, 1987, с. 208.

² Белкин, Р. Курс криминалистики, 3-е издание, дополненное, М., ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2001, с. 484.

II. СЪЩНОСТ НА ПОНЯТИЕТО „СЛЕДСТВЕНА ВЕРСИЯ”.

Учените, които изследват проблема за същността на версията, допринасят в различна степен за изясняването на това понятие, неговото съдържание и смислова интерпретация. В криминалистиката съществуват различни теории за същността на **версията**, респективно за същността на **следствената версия**.

За да се даде възможно най-пълното и точно определение на понятието **следствена версия**, се налага комплексно разглеждане на въпроса. То предполага анализ на всички особени белези, характеризиращи този термин.

Необходимо е да се групират значимите в науката теоретични постановки за специфичните черти на **версията**. По този начин е възможно, от една страна, да се извърши по-цялостен анализ на различните дефиниции за това понятие, а от друга – да се изследват някои основни белези, които трябва да се вземат под внимание при извеждането на определение за **следствена версия**.

1. Природа и същност на версията.

Първото определение за версия е предложено от Б. М. Шавер през 1940 г. В него се акцентира върху съдържателния аспект на това версионно предположение. При последващите му дефиниции се отдава значение на *логическата, съдържателната и функционалната* страна на версията. В зависимост от това на какво е поставен акцент при отделните определения за версия, Р. Белкин ги разделя на три основни групи: логически, съдържателни и функционални.³ Той приема, че чрез първите определения се разкрива природата на версията. Р. Белкин счита, че втората група определения се основават на характеристиката на обектите (на обстоятелствата), които се обясняват чрез версиите. Според него при третата група определения се отделя по-голямо внимание на ролята на версията в процеса на доказването.

В тази част от изследването са разгледани и оценени по-важните становища за **версията**, предложени във всяка една група. По този начин по-пълно се анализират някои въпроси, имащи значение при дефиниране на понятието **следствена версия**.

1.1. *Определения за версията, при които се прави опит да се разкрие нейната природа.*

Тези определения изясняват връзката на версията с хипотезата⁴. В правната литература се срещат различни мнения за същността и характера на тази връзка.

---

³ Белкин, Р. Курс криминалистики, 3-е издание, дополненное, М., изд. ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2001, с. 484.

⁴ Терминът хипотеза има гръцки произход и буквално означава предположение. Не всяко предположение може да бъде хипотеза. Според П. Гиндев хипотеза се нарича това логическо предположение, което обяснява произхода на конкретните факти или причини, лежащи в основата на появяването и развитието на изследваните явления. - Гиндев, П. *Диалектиката на познанието в наказателния процес*, С., изд. БАН, 1962, с. 129. В тази връзка Ив. Вакарелски пише, че под хипотеза трябва да се разбира „... основаното на анализа и фактическите данни научно предположение за възможните причини за съществуването на определени факти и явления в природата и обществото, които не могат непосредствено да се възприемат и обяснят със съвременните теории, методи и средства на науката.” - Вакарелски, И. *Криминалистика*, С., Наука и изкуство, 1978, с. 129. Ц. Цеков (позовавайки се на Petit Larousse. Paris, 1963, p. 1097. Т.) приема, че хипотезата е „... предположение, което човек прави за нещо възможно или невъзможно и от което извлича следствие” - Цеков, Ц. *Криминалистика*, С., Сиела, 1998, с. 299. В тази връзка виж също Гетманова, А. Учебник по логике, 2-е изд., М., изд. ВЛАДОС, 1995, с. 202.

Според едни автори версията е **разновидност** на хипотезата. По мнението на А. Старченко версията е вид на хипотезата, чрез които се обясняват „... произхода или свойствата на отделните обстоятелства на престъплението или събитието на престъплението като цяло.”⁵ Подобно е разбирането и на М. Строгович⁶. Аналогични позиции на това схващане заемат по-късно А. Василев, А. Шляхов, А. Ларин, А. Ейсман и др.⁷

Когато изследват логическата природа на версията, някои криминалисти приемат, че **тя е категория**, която е **сходна** на хипотезата. С. Голунски например застъпва тезата, че „всяка версия по своята логическа природа е сходна с това, което в науката се нарича хипотеза.”⁸ Той твърди, че **хипотезата** и **версията** се различават по характера на обяснението на фактите и в степента на научната им обосноваваност.

На пръв поглед тези две групи становища си приличат, но това не е така. Различието се изразява в това, че привържениците на втората гледна точка обръщат особено голямо внимание на това да се разкрият разликите на версията от хипотезата **въобще** (хипотезата в общия смисъл, а не на някоя от нейните разновидности).

Трета група автори **напълно отъждествяват** версията с хипотезата, без да откриват разлика между тях. В литературата се среща едновременно назоваване на изграденото в наказателния процес предположение и като „хипотеза”, и като „версия”.⁹

В тази връзка, споделям изразеното от Р. Белкин мнение, че наличието на много гледни точки за логическата природа на версията се дължи на разбирането, че хипотезата има **научно** предназначение за събития и явления от обективната действителност, т.е. изследва се само връзката между версията и т.нар. „**научна хипотеза**”.¹⁰ Опитвайки се да различат версията от научната хипотеза, някои автори не обръщат внимание на обстоятелството, че освен научна хипотеза, в науката се срещат и други понятия: „**обща хипотеза**”, „**частна хипотеза**”, както и „**работна хипотеза**”.¹¹

---

⁵ Старченко, А. Логика в судебном исследовании. М., Госюриздат, 1958, с. 76.

⁶ Според М. С. Строгович по своята логическа структура версията се явява вид, форма на хипотезата и проверката на всяка версия става по пътя, по който се проверяват хипотезите във всички области на научната и практическата дейност. Виж Белкин, Р. Курс криминалистики, 3-е издание, дополненное, М., ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2001, с. 484.

⁷ Виж: Боев, И. Криминалистика, С., Албатрос, 2001, с. 357; Васильев, А. Следственная тактика. М., Юридическая литература, 1976, с. 53; Ларин, А. От следственной версии к истине, М., Юридическая литература, 1976, с. 98; Цеков, Ц. Криминалистика, С., изд. Сиела, 1998, с. 299. Виж също Белкин, Р. Курс криминалистики, т. II. М., Юристъ, 1997, с. 339.

⁸ Голунский, С. Планирование расследования, Сов. криминалистика на службе следствия, Вып. 10, М., 1958., с. 14. Източник - Белкин, Р. Курс криминалистики, 3-е издание, дополненное, М., ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2001, с. 484 – 485.

⁹ В тази връзка виж: Пешак, Я. Следственные версии. Криминалистическое исследование, М., Прогресс, 1976, с. 116 – 117; Криминалистика, под ред. И. Пантелеева, И. Селиванова, М., Юридическая литература, 1984, с. 47 – 49.

¹⁰ Белкин, Р. Курс криминалистики, 3-е издание, дополненное, М., ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2001, 485.

¹¹ Хипотезите могат да бъдат групирани по количествен признак на **общи** и **частни**. Общите хипотези са тези, които дават обяснение за причината на явлението или групата явления като цяло. Частните хипотези имат за цел да изяснят отделните страни и свойства на явленията или събитията в заобикалящата ни действителност. Хипотези могат също да бъдат групирани в **научни** и **работни**. Критерий за последното деление е

Застъпвам становището, че не трябва да се отрича съществуването на връзка между версията и хипотезата. В чисто етимологичен смисъл на думата тези две понятия имат еднакво значение – „начална точка на логическо съждение, обяснение на събитие, което се предполага, че е станало, тълкуване на даден факт и т.н.”¹². В същото време, имайки предвид, че хипотезите могат да бъдат различни видове, е рисковано пълното отъждествяване на версията с хипотезите, без да се уточни за какъв вид хипотеза става въпрос. Поради тази причина намирам, че е необходимо да се изясни характера и общите допирни точки, които определят наличието на тази връзка. За да се постигне това, версията трябва да се сравни с отделните видове хипотези. (*При изследването на този проблем виж Фигура № 1 – А „Място на следствените версии сред хипотезите”.*)

В правната литература се среща становището, че по своята природа криминалистичната версия е разновидност на „**научната хипотеза**”¹³.

Съществуват определени обстоятелства, поради които се налага разграничаването на версията от този вид хипотеза. Те са дефинирани от различни учени¹⁴ и се отнасят до следното:

- При анализ на **предмета на изследване** на научната хипотеза и на версията се прави изводът, че при последната това са преди всичко обстоятелствата, които са свързани с предмета на доказване по конкретното наказателно дело, както и тези, които имат значение за правилното протичане на разследването. Закономерностите на природните и обществените явления са предмет на научната хипотеза.

- **С доказването на версията се изчерпва нейният предмет.** За разлика от нея, при научната хипотеза „нещата стоят по-различно – твърде многообразни са закономерностите на обективния свят, на връзките на явленията, техните същности са неизчерпаеми”¹⁵.

- Версиите се изграждат и използват само в рамките на конкретното наказателно производство. При хипотезите няма такива ограничения.

качественият им признак. С научните хипотези се обясняват закономерностите при развитието на явленията в природата, обществото и мислите. Работните хипотези са преди всичко временни предположения, които се използват при построяването на научната хипотеза. Те се изграждат по правило на първоначалния етап на научното изследване. В тази връзка виж: Белкин, Р. Курс криминалистики, 3-е издание, дополненное, М., ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2001, с. 485; Вакарелски, И. Криминалистика, С., Наука и изкуство, 1978, с. 130; Гетманова, А. Учебник по логике, 2-е изд., М., изд. ВЛАДОС, 1995, с. 203 – 205; Гиндев, П. Диалектиката на познанието в наказателния процес, С., изд. БАН, 1962, с. 129.

¹² Бобев, К. Криминалистика, С., Унив. изд. „Св. Климент Охридски”, 2009, с. 183.

¹³ Г. Михайлов пише, че „по своята логическа природа криминалистическата версия е разновидност на научната хипотеза”. Въпреки това той посочва някои различия между тях. Виж Михайлов, Г. Криминалистика, С., Свят. Наука, 1999, с. 28.

¹⁴ В тази връзка виж: Боев, И. Криминалистика, С., Албатрос, 2001, с. 357 - 358; Вакарелски, И. Криминалистика, С., изд. Наука и изкуство, 1972, с. 106 – 107; Коцева – Владимирова, Е. Версията – основен познавателен метод при разследването, Информационен бюлетин, бр. 123, С., НИКК-МВР, 2007, с. 87 - 89; Михайлов, Г. Криминалистика, С., Свят. Наука, 1999, с. 28 – 29; Савельева М., А. Смушкин, Криминалистика, М., изд. Издательский дом "Дашков и К", 2009, с. 104; Пещак, Я. Следственные версии. Криминалистическое исследование, М., Прогресс, 1976, с. 120 – 124; Цеков, Ц. Криминалистика, С., изд. Сиела, 1998, с. 299.

¹⁵ Коцева – Владимирова, Е. Версията – основен познавателен метод при разследването, Информационен бюлетин, бр. 123, С., НИКК-МВР, 2007, с. 88.

- Версиите се изграждат от **конкретно определени лица** в рамките на наказателното производство. В тази връзка единствено разследващите органи могат да построяват *следствени* версии.

- Разследващите органи построяват версии въз основа на факти, събрани по предвидения в НПК ред, средства, способности. Това не се отнася за изграждането на научната хипотеза.

- По правило в процеса на разследване на престъпления се изграждат повече от една версии. За разлика от това, в науката е възможно да има само една хипотеза.

- Научната хипотеза може да съществува за неопределен, продължителен период от време. Версията като цяло съществува за ограничен период от време. Тя трябва да бъде доказана или опровергана в рамките на наказателния процес.

- Версията се **проверява** със специфични и законово определени методи и средства, при задължително спазване на императивните изисквания и основни начала на наказателния процес. В този смисъл, според чл. 106 от НПК доказването в наказателното производство се извършва чрез способите, които са предвидени в НПК. Именно чрез процесуалните действия, посочени в чл. 136 НПК, се събира и проверява доказателствен материал. Нещо повече, в глава 14 от НПК са регламентирани императивните правила, с които разследващите органи трябва да се съобразят при извършване на тези действия.

- На следващо място, разликата се корени в поставените **цели** при отделните видове хипотетични предположения. Версиите се изграждат, за да може чрез тях да се обяснят обстоятелства, които са значими за разкриването на обективната истина по конкретното наказателно дело. Поставената пред научната хипотеза цел е да се изгради теория относно природни или обществени явления или процеси, а с нейното потвърждаване се постига относителна истина.

С оглед на изложените аргументи считам, че версията не е научна хипотеза или нейна разновидност.

В криминалистиката¹⁶ се среща и разбирането, че версията е разновидност на **работната хипотеза**.

Според мен версиите се отличават със своите особености от работните хипотези. В тази насока Я. Пещак твърди, че „подобна характеристика на следствената версия може да има свое основание, но единствено в началния етап на разследването, където има сравнително малко фактически материал и при това е необходимо да се изграждат всички следствени версии, които реално могат да обяснят този материал. Но тя – посочва Я. Пещак – е недействителна на завършващия етап, където настъпва преобразуване на една следствена версия в доказана обективна истина.”¹⁷.

Тезата на Я. Пещак не е напълно издържана. По мое мнение няма основания версията да бъде свързвана с работната хипотеза по представения от този автор начин. Всяка една версия е самостоятелно, вече изградено (завършено) предположение за обстоятелства във връзка с разследваното престъпление. Работната хипотеза представлява временно предположение, предхождащо изграждането на окончателната хипотеза. Поради това, не е напълно аргументирано и не може да се приеме, че изградените версии са начална фаза при построяването на окончателното предположение. С основание в литературата се отбелязва, че за разлика от работната

---

¹⁶ Дубровицкая, Л., И. Лузгин, Планирование расследования, М., Высшая школа МВД СССР, 1972, с. 14; Савельева М., А. Смушкин, Криминалистика, М., изд. Издательский дом "Дашков и К", 2009, с. 104;

¹⁷ Пещак, Я. Следственные версии. Криминалистическое исследование, М., Прогресс, 1976, с. 118 – 119.

хипотеза, версията няма временен характер.¹⁸ Веднъж изградена, тя претендира да отговаря на истината. Тя е стабилна и не се трансформира в друга, т.е. при нея става въпрос за постоянство на обяснението. При това, версиите могат да се заменят с други не от гледна точка на тяхната времетрайност, не и като отделен етап от процеса на изграждането на отделно предположение, а защото са били опровергани. По тази причина не може категорично да се приеме, че има основания за приравняването на версията към работната хипотеза нито в началния етап на разследването, нито в завършващия му етап.

Основателно е разбирането, че версията е **частна хипотеза**. Подкрепям това мнение, което е застъпено в специализираната криминалистична литература и в частност при изследванията на проблема за следствените версии. Правилно Р. Белкин аргументира този възглед, изтъквайки, че чрез криминалистичната версия се обяснява същността, произхода и връзката между отделните факти и има значение единствено за конкретния случай.¹⁹ Поради тази причина тя може да се приеме за частна хипотеза.²⁰

Частните хипотези също могат да бъдат разделени на научни и работни. С оглед на това се поставят въпросите: Какъв точно вид частна хипотеза е версията? Може ли тя да се определи като частна научна или като частна работна хипотеза?

Оценявайки резултатите от изследването на различията между версията и отделните видове хипотези (както между версията и научната хипотеза, така и между версията и работната хипотеза), с основание може да се приеме, че версията е **отделен (самостоятелен) вид на частната хипотеза**.

1.2. Определения за версията, осъществяващи се на характеристиката на обстоятелствата, по повод на които се изграждат версии.

При този вид дефиниции се акцентира върху кръга и характеристиката на обстоятелствата, по отношение на които се изграждат версии. Преобладаващите становища се свеждат до няколко гледни точки.

Съгласно първата и най-разпространена, съдържанието на версията може да обхваща както събитието на престъплението като цяло, така и обстоятелствата, които подлежат на доказване по всяко едно наказателно дело, включително и отделни аспекти на тези обстоятелства (единични факти). Такова мнение се поддържа от А. Василев, И. Лузгин, А. Ейсман и др.²¹

---

¹⁸ Белкин, Р. Курс криминалистики, 3-е издание, дополненное, М., ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2001, с. 485.

¹⁹ Криминалистика, под ред. Р. Белкин, М., Норма, 2000, с. 496.

²⁰ Например виж: Антонов, Н. Използуване на версията в следствената практика, сп. Соц. право, № 7, С., 1972, с. 53 – 56; Криминалистика, отв. ред. Н. Яблоков, 3-е изд., перераб. и доп., М., Юристъ, 2005, с. 121.

²¹ Ив. Вакарелски приема, че под версия трябва да се разбира „изграденото въз основа на съществуващите данни предположение за едно от възможните обяснения на престъпното събитие като цяло или на отделните негови обстоятелства, съдържащи се в предмета на доказването по конкретното наказателно дело.” - Вакарелски, И. Криминалистика, С., Наука и изкуство, 1978, с. 132. Виж също: Боев, И. Криминалистика, С., Албатрос, 2001, с. 357; Васильев, А. Следственна тактика. М., Юридическая литература, 1976, с. 55; Криминалистика, под ред. В. Образцов, М., изд. Юристъ, 1997; Криминалистика, под ред. И. Пантелева, И. Селиванова, М., Юридическая литература, 1984, с. 48; Криминалистика: тактика, организация и методика расследования преступлений, под ред. А. Резвана, М. Субботиной, Ю. Харченко, Волгоград, ВА МВД России, 2000, с. 95; Лузгин, И. Методологические проблемы расследования, М., Юридическая литература, 1973, с. 133; Михайлов, Г.

Като отправна точка за формирането на втората позиция служи тезата на В. Теребилов. Той разглежда версията, като предположение за „**основни обстоятелства**” във връзка с конкретното престъпление.²² Г. Арцишевски изследва това мнение и достига до извода, че версията на разследващия орган е предположение за неизвестни факти по извършеното престъпление, което е построено на база на **цялата съвкупност** от известни факти, а не на един или няколко от тях. По-късно, развивайки тази мисъл, той приема за правилно да се запази наименованието „следствена версия” само за **общ** предположения във връзка с извършеното престъпление.²³ Аналогично е становището и на Г. Александров.²⁴

Р. Белкин с основание оспорва мнението на Г. Арцишевски, тъй като съвкупността от изходни данни няма абсолютно значение, независимо от това, че за построяването на някакво предположение те се явяват изходни. Параметрите на съвкупността се определят от нивото на построените въз основа на тези изходни данни предположения. Ако съвкупността от всички данни въобще, известни към момента на изграждането на версията, се нарече основна съвкупност, то в рамките на последната може да се отдели съвкупност, обединяваща по-малък обем данни. Построяването на версия на тази основа ще се отнася към версията, обхващаща основната съвкупност, както частите към цялото. Но всяка частна версия ще обхваща изцяло своята съвкупност от изходни данни.²⁵

Разглежданият проблем има още един аспект. Поставя се въпросът какви признаци трябва да притежава обстоятелството, по отношение на което се построяват версии?

Според мен версиите трябва да служат за обяснение на обстоятелства, които са **относими** към разследваното престъпление. Този проблем ще бъде изяснен, когато се извежда определението за понятието *следствена* версия.

1.3. Определения за версията, при които се разкрива ролята ѝ в наказателния процес.

Съдържателната характеристика на версията е свързана с нейната **функционална същност**. Този аспект на версията се изразява в разкриването на важната ѝ роля за ефективното и навременното развитие на наказателния процес.²⁶ Функционалното значение на версиите има три съдържателни характеристики: гносеологична, организационна и тактическа. Изследването им е от съществено значение при

Криминалистика, С., Свят. Наука, 1999, с. 28; Эйсман, А. Логика доказывания. М., Юридическая литература, 1971, с. 98.

²² Виж Белкин Р. Курс криминалистики, 3-е издание, дополненное, М., ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2001, с. 487.

²³ Арцишевский, Г. Выдвижение и проверка следственных версий, М., Юридическая литература, 1978, с. 13.

²⁴ Александров, Г. Некоторые вопросы теории криминалистической версии, Вопросы криминалистики, № 3 (18), М., Юридическая литература, 1962, с. 14.

²⁵ Белкин, Р. Курс криминалистики, 3-е издание, дополненное, М., ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2001, с. 487.

²⁶ В този смисъл Ц. Цеков пише, че версията представлява „основано на данните и опита предположение за разследваното престъпление и свързаните с него обстоятелства с цел да се изяснят неизвестни факти и обстоятелства и да се съберат необходимите доказателствени материали по делото, респективно като един от основните познавателни методи при разследването.” - Цеков, Ц. Криминалистика, С., Сиела, 1998, с. 299 – 300. Виж също Савельева М., А. Смушкин, Криминалистика, М., изд. Издательский дом "Дашков и К", 2009, с. 104.

изучаването на следствената версия като **познавателен метод** при разследване на престъпления.²⁷ В тази насока трябва да се обърне внимание на следното:

На първо място, с помощта на версията се осъществява преходът от знание за отделни факти към познание за причините за възникването на тези факти. Чрез съдържащото се в нея логически обосновано предположение се осмислят обстоятелствата по делото. Познавателната роля на следствената версия се състои не само в това да изясни вече известните на разследващия орган обстоятелства във връзка с извършеното престъпление, но и да го подпомогне за откриване на нови факти, които не са били известни към дадения момент.

На второ място, следствените версии съдействат за ефективното постигане на пълнота, всестранност и обективност в наказателния процес. Навременното и пълно построяване на следствени версии канализира дейността по разследването, ограничава или премахва стихийността и намалява възможността за допускане на грешки. Версиите са информационен източник при подготовката на плана на разследването. Те обаче не са елемент на планирането, а се явяват важна основа за извършването му. В тази връзка, планирането на разследването е стъпка към проверка на изградените следствени версии.

На следващо място, тактическият аспект на функционалното предназначение на версиите се състои в това, че въз основа на тях могат да бъдат взети определени решения за видовете действия и начина за тяхното прилагане при разследването на престъпления.

2. Извеждане на определение за понятието „следствена версия”.

Точното и пълното дефиниране на понятието **следствена версия** може да бъде постигнато, само ако се вземат под внимание трите компонента на **версията** (логически, съдържателен и функционален). В литературата са предложени няколко дефиниции²⁸, които в известна степен включват тези компоненти.

---

²⁷ Павлов, Х. Значението на следствените версии за процеса на разследване на престъпления, Правна мисъл, бр. 3, С., Институт за държавата и правото при БАН, 2010, с. 72 – 79.

²⁸ Това са определенията на А. Василев, А. Ларин и Е. Коцева – Владимирова (определения за следствена версия), също на Р. Белкин, Д. Балашов, Н. Балашов, С. Маликов, Л. Драпкин и И. Герасимов, Н. Яблоков (определение за версията, като криминалистично понятие).

Според **А. Василев** следствената версия е индуктивно умозаключение на следователя във формата на предположение, основано на фактическите данни за събитието на престъплението и неговите отделни обстоятелства, подлежащи на проверка по логическите правила на дедукцията. Подкрепям становището на Й. Кунчев, според който версията може да бъде както индуктивно, така и дедуктивно умозаключение. Той счита, че версията не се проверява по логически правила, а чрез практически действия. Също, според Кунчев чрез дедуктивния логически метод се извеждат следствията от версиите, които подлежат на проверка чрез различни следствени и/или оперативно-издирвателни действия. *Виж: Васильев, А. Следственная тактика, М., Юридическая литература, 1976, с. 55; Кунчев, Й. Криминалистическа тактика, С., Албатрос, 2003, с. 118.*

А. Ларин счита, че следствената версия е „строящата се с цел за установяване на обективната истина интегрална идея, образ, носещ функцията на модел на изследваните обстоятелства, създаден от въображението (фантазията), съдържащ предположителна оценка на наличните данни, служещ за обясняване на тези данни и изразен във форма на хипотеза.”. *Виж Ларин, А. От следственной версии к истине, М., Юридическая литература, 1976, с. 29.*

Според **Е. Коцева – Владимирова** версията е особен вид предположение. Тя може да бъде и вероятно обяснение на съпътстващите факти, които нямат непосредствена връзка с предмета на доказването. Същността на версията като криминалистично понятие се изразява във вероятното обяснение на фактите, на причините за тяхното възникване и съществуване и тяхната свързаност с престъпното събитие. *Виж Коцева – Владимирова, Е. Версията – основен познавателен метод при разследването, Информационен бюлетин, бр. 123, С., НИКК-МВР, 2007, с. 79.*

Р. Белкин достига до извода, че версията се определя като обосновано предположение за факти, явления и група от факти и явления, които имат или могат да имат значение за делото. Версията обяснява произхода на съществуващите факти, явления, тяхното съдържание и връзката помежду им. Тя допринася за разкриването на обективната истината по наказателни дела. *Виж Белкин, Р. Курс криминалистики, 3-е издание, дополненное, М., ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2001, с. 493; Белкин, Р. Криминалистика. Краткая энциклопедия, М., Большая Российская Энциклопедия, 1993, с. 12 – 13.*

Заслужава внимание становището на авторите **Д. Балашов, Н. Балашов, С. Маликов**, според които криминалистичната версия е обосновано и изведено от фактическите данни предположение на субекта на разследването за явления, събития, които имат или могат да имат значение за правилното решаване на наказателното дело. Тя представлява разновидност на хипотезата и се характеризира с редица специфични за нея черти, които се свързват със следното: използва се в такава област на обществения живот, като разследване на престъпления; формулира се и се проверява от конкретно лице по начини, съобразно действащото наказателно-процесуално законодателство; необходимо е да бъде обоснована (т.е. да се базира на известни факти), реална и конкретна. *Виж Балашов, Д., Н. Балашов, С. Маликов, Криминалистика, М., ИНФРА – М, 2005, с. 13.*

Според мен така изведено определението за версия има няколко основни недостатъка. Чрез тази дефиниция неправилно се отъждествява криминалистичната версия със следствената версия. Посочените автори категорично застъпват становището, че криминалистичната версия е формулирано от субекта на разследването предположение. Според мен е най-правилно да се приеме, че единствено предположенията изградени от разследващите органи (като субекти на разследването) могат да се нарекат следствени версии, а не криминалистични версии. Последните могат да бъдат построени както от субекта на разследването, така и от вещи лица, съдии и др.

На следващо място, според предложеното определение за понятието криминалистична версия, нейна характерна особеност е, че се изгражда и се проверява при спазване на предвидените в наказателно-процесуалното законодателство правила. Правилно е да се отчете, че единствено проверката на криминалистичните версии (респективно – следствените) се извършва съобразно способите за доказване, предвидени в НПК. Построяването на следствени версии не е предвидено в наказателноправното ни законодателство. Това обстоятелство има и свое логическо обяснение. То се свързва със същността на версията и в частност, с нейната връзка по отношение на доказването. Предположението, което е в основата на криминалистичната версия (респективно - следствената) не е доказателство. Тя не е способ на доказване, но има за задача да насочи разследването и по този начин да помогне за разкриване на обективната истина по наказателното дело. Ето защо версията се определя преди всичко като насочващ метод при разследването.

Във връзка с изложеното виж: Белкин, Р. Криминалистика. Краткая энциклопедия, М., Большая Российская Энциклопедия, 1993, с. 12; Криминалистика, отв. ред. Н.

Обобщавайки различните становища, в това изследване се правят съответните изводи, които са в непосредствена връзка със съдържателната характеристика на понятието **следствена версия**. Те именно трябва да се вземат под внимание при извеждане на формулировката на това понятие. По този начин определението за следствена версия ще бъде пълно и всестранно. С оглед на това е необходимо да се отчетат следните характеристики на следствената версия:

2.1. Следствената версия е **разновидност на версията** (Виж т. II - Класификация на следствените версии). Както вече беше посочено, тя е **специфичен вид частна хипотеза**.

2.2. Съдържанието на понятието следствена версия се обуславя от нейния предмет. Той се изразява в **обосновано предположение за конкретно, но все още неизвестно обстоятелство, което е непосредствено свързано с разследваното престъпление**. От това следва, че:

а) Следствената версия е преди всичко **предположение** на разследващия орган.

Чрез предположението се дава едно от възможните обяснения на дадено обстоятелство. То може да се приеме за основно ядро на версията. Знанието, което се съдържа в него, не е достоверно. Предположението притежава *вероятностен характер*. Това е и първият специфичен белег на версията. Поради това, построената в рамките на досъдебната фаза на наказателния процес следствена версия се нуждае от непосредствена проверка. До нейното извършване тя не може да послужи на разследващия орган за категоричен извод относно въпросното обстоятелство, за което се изгражда. След извършване на проверката на следствената версия, знанието което първоначално има вероятностен характер се трансформира в нещо свършено ново – достоверно знание. В този момент тя прекратява своето съществуване.

б) Версионното предположение трябва да бъде **обосновано**.

За обоснованост на следствени версии може да се говори тогава, когато построените предположения имат своя реална информационна основа, съдържаща получените в хода на разследването фактически данни.

в) Следствената версия е предположение за конкретно обстоятелство, **което е непосредствено свързано с разследваното престъпление**.

Според мен, особено важна характеристика на версиите е т.нар. *относимост*. Необходимо е версията на разследващия орган да е винаги насочена към обяснение на точно определено, конкретно обстоятелство. То може да бъде както основно, така и частно, което в една или в друга степен допринася за изясняване на важни за развитието на наказателното дело въпроси. Следствената версия е предположение, което цели да изясни неизвестни и най-вече *значими* за разследваното престъпление въпроси. Следователно чрез версията се достига до достоверно знание по отношение на обстоятелства, които са *относими към предмета на доказване*. С основание в правната литература²⁹ се приема, че не могат да се считат за версии тези предположения, които обясняват несвързани с предмета на доказване проблеми. В този смисъл е вярно твърдението, че частните следствени версии се изграждат за отделни обстоятелства, но те са в тясна връзка с разследваното престъпление и респективно, с предмета на доказването. Поради това, при разследване на престъплението трябва да бъдат установени всички тези факти и да се изяснят онези неясни обстоятелства, които в

Яблоков, 3-е изд., перераб. и доп., М., Юристъ, 2005, с. 121; Криминалистика, под ред. И. Герасимов, Л. Драпкин, 2-е изд., перераб. и доп., М., Высшая школа, 2000, с. 62; Михайлов, Г. Криминалистика, С., изд. Свят. Наука, 1999, с. 28.

²⁹ Белкин Р. Курс криминалистики, 3-е издание, дополненное, М., ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2001, с. 487.

конкретния случай имат значение за правилното и ефективно протичане на наказателното дело.

От изложеното следва, че следствени версии могат да се изграждат **както за събитието на престъплението като цяло и свързаните с него група от обстоятелства - предмет на доказване, така и за някои негови отделни аспекти**. Последните предположения се отнасят до отделни страни на подлежащите на доказване обстоятелства и изясняват въпроси, които са свързани с извършеното деяние.

2.3. Друг важен белег, на който трябва да се обърне внимание при дефиницията за следствена версия, е **кой и кога може да изгражда тези предположения**. Това е нейна съществена характеристика, която я отличава от всички други видове версии. Следствените версии са предположения, които се построяват и проверяват единствено от разследващия орган и само в рамките на извършваната от него дейност.

2.4. Изграждането на следствени версии и тяхната проверка е процес, при който намира приложение единството на познавателната, психическата и логическата му страна. Поради това **мисловната страна** на дейността по изграждането и проверката на следствените версии е следващият им важен белег.

С основание Е. Коцева - Владимирова приема, че „поради абстрактността и сложността на версията при нейното възникване, движение и доказване се налага участието на много форми на мисловния процес. Построяването, проверката и доказването на версията е резултат на особен вид мисловна дейност, в хода на която намират приложение законите на формалната и диалектичката логика. Тази мисловна дейност – посочва авторката – е свързана с обективната действителност, чиито отражаеми обекти са практически неограничени по количество и разнообразие на формите на проявление (както материални, така и идеални явления), по разнообразието на техните причини за поява и тяхната вътрешна и външна взаимна връзка и обусловеност.“³⁰.

Моето мнение е, че следствената версия представлява **логически обосновано предположение във връзка с разследваното престъпление, чието формиране и проверка почиват на единен, многостепенен и последователен мисловен процес**. От правилното логическо опериране в процеса на разследване на престъпления зависи ефективното и навременно протичане на тази дейност, а оттам и правилното развитие на наказателното производство.

2.5. На следващо място, следствените версии (като резултат от мисловен процес на разследващия орган) са средство за познание, чрез което се цели разкриване на обективната истина по разследваното престъпление. Непосредствено поставената с версията цел е да се придобие достоверно знание за неизвестно обстоятелство. Самата следствена версия има за задача да насочи разследването и по този начин ще бъде достигната основната цел в наказателното производство – разкриване на обективната истина по определено наказателно дело.

2.6. Следствената версия е преди всичко криминалистично, а не наказателно-процесуално понятие. Тя сама по себе си не е доказателство, но образно казано може да се приеме, че тя е напътстващ инструмент за развитието на процеса по разследване на престъпното събитие.

От изложеното до тук се вижда, че определението за следствена версия практически е невъзможно да включва в себе си всички посочени характерни черти. В противен случай то ще бъде изключително обширно, а и механичното изреждане на тези особености носи риск да не се открият най-съществените белези на това понятие. Трябва

---

³⁰ Коцева – Владимирова, Е. Версията – основен познавателен метод при разследването, Информационен бюлетин, бр. 123, С., НИКК-МВР, 2007, с. 80 – 81.

да се разреши въпросът на кои от тях да се акцентира при извеждане на понятието „следствена версия”. Според мен, трябва да се отчетат строго отличаващите я черти.

Въз основа на извършеното изследване може да се предложи следното определение:

Следствената версия е преди всичко вид версия, която е разновидност на частната хипотеза. Тя е конкретно и логически обосновано предположение на разследващия орган за обстоятелство, което е свързано с разследваното престъпление. Нейното построяване и проверка почиват на единен, многостепенен и последователен процес на оценка на същността, причините за възникването, съществуването на отделни факти и връзката както помежду им, така и с главния факт. Като един от основните познавателни методи при разследването, основната ѝ задача е да го насочи, за да се постигне поставената с нея цел – получаване на достоверно знание.

Мнението на автора на това изследване по въпросите както за мястото на следствените версии сред хипотезите, така и за видовете следствени версии може да се представи графично чрез Фигура № 1.

Фигура № 1

А) Място на следствените версии сред хипотезите.

Б) Видове следствени версии.

III. КЛАСИФИКАЦИЯ НА СЛЕДСТВЕНИТЕ ВЕРСИИ.

Класификацията в различните области на знанието има повече практическо, отколкото теоретично значение. Чрез нея се поставя за цел не само да се изяснят специфичните особености на различните по вид обекти (теоретичното значение), но и по-конкретно да се определи значението на всеки клас, неговата роля в осъществяването на практическата дейност (практическо значение). Класификацията намира приложение в различни направления на криминалистичната наука – най-вече там, където съществува определено множество от технически знания, тактически похвати и препоръки, насочени към оптимизиране на процеса на разследване на престъпления.³¹

В криминалистичната литература съществуват различни мнения относно въпроса за класификацията на **следствените версии**. За да бъде направено правилното им групиране, е необходимо пълно и всестранно да се разгледат основните теоретични възгледи, свързани с класификацията на **версиите** като цяло. Различна е основата за извършване на тяхното деление. В настоящата част от изследването ще се посочи мястото на следствените версии във видовете версии. Ще се определят критериите, въз основа на които може да се извърши класификация на следствените версии. В същото време ще се разгледат някои от предложените в правната литература деления на версиите като цяло, а оттам и на следствените версии. (*При изследването на този проблем виж Фигура № 1 – Б „Видове следствени версии”*.)

1. Основен критерий за деление на версиите.

Според *фазата на наказателния процес, в която се изграждат версии* Ц. Цеков ги разделя на „**следствени**” и „**съдебни**”³², а с оглед на *задачите за решаването, на които са построени*: „**експертни**”, „**оперативно-издирвателни**”, „**версии за събиране**” на доказателства и „**версии за проверка**” на събраните доказателства по делото.

Същият автор групира версиите и *в зависимост от субекта на построяването им*. Според този критерий той обособява следните групи: „**версии на следователя**”, „**версии на прокурора**”, „**версии на съдията**” и „**версии на експерта**”. Ц. Цеков приема, че версии изграждат и други участници в процеса – обвиняемият, пострадалият, специалистът-технически помощник. Той пише, че „*предположенията на пострадалия и специалиста-технически помощник следователят взема под внимание по своя преценка, затова те стават версии само ако компетентният орган реши, че е целесъобразно да бъдат проверени*. Различно е положението с версиите на обвиняемия. При отказ да бъдат проверени следователят трябва да се мотивира.”³³

Спрямо посочените класификации е по-приемливо делението, извършено от други криминалисти. Те групират версиите съобразно критерий, който обединява посочените от Ц. Цеков. Според *субекта на тяхното построяване* някои криминалисти разделят версиите на: **следствени, съдебни, оперативно-издирвателни, експертни и версии на**

---

³¹ В тази връзка виж: Головин, А. Класификации в криминалистической тактике, дис. канд. юрид. наук, М., из фондов Российской Государственной библиотеки, электронный ресурс, 2003; Головин, А. Теоретические основы и актуальные проблемы криминалистической систематики на современном этапе развития криминалистики, дис. д-ра юрид. наук, М., из фондов Российской Государственной библиотеки, электронный ресурс, 2003, с. 352 – 374.

³² Р. Беленски също групира версиите според *фазата на процеса, в който са построени на следствени и съдебни* - Беленски, Р. Криминалистика, С., изд. Сиела, 2008, с. 530.

³³ Цеков, Ц. Криминалистика, С., Сиела, 1998, с. 304 – 305.

обвиняемия (подсъдимия), на защитника, на пострадали от престъплението или на други свидетели и др.³⁴

Моето мнение е, че основният недостатък на това деление е неограниченият брой участници в наказателния процес, които могат да изграждат версии. В правната литература, а и в практиката често се срещат понятия като: версия на свидетел, версия на пострадали, версия на обвиняем и др. В тази връзка Ив. Вакарелски приема, че „от разпита им (разпита на обвиняем, свидетел и др. – Х. П.) могат да се получат различни обяснения за едно и също фактическо обстоятелство. По същество тези обяснения представляват различни версии за обяснение на едно и също фактическо обстоятелство, което след преценка (ако няма други доказателства или ако събраните доказателства са непълни, неточни или противоречиви) следователят може да провери с най-целесъобразните в случая процесуални средства”. Той отбелязва, че „версии могат да се построят и от защитника на обвиняемия при предявяване на приключилото следствие или през време на съдебното следствие, а така също от частния обвинител, от гражданския ищец ...”³⁵

В същото време Ив. Вакарелски допълва, че версиите, изградени от тези лица „... най-често не са ясно формулирани и не са достатъчно обосновани.”³⁶ Според него, въпреки това те могат да окажат съществена помощ на съответния държавен орган за пълно, всестранно и обективно изследване на престъпното събитие като цяло или на отделните негови фактически обстоятелства.

Като се анализира това становище, възниква въпросът дали е достатъчно аргументирано мнението, че всеки един участник в наказателния процес може да построява версии.

Според мен не е основателно да се приема, че всеки един участник в наказателния процес може да изгражда версии. Аргументите за това се свеждат до следното:

На първо място, всяка една построена версия трябва да бъде ясно формулирана и достатъчно обоснована, съобразно наличния доказателствен материал. В противен случай е налице риск да бъдат взети процесуални решения, с които може да се попречи за правилното протичане на наказателното дело.

На второ място, подкрепям становището на Й. Кунчев, според който версията е преди всичко метод в процеса на разследването. Като се оцени това обстоятелство се вижда, че не е естествено свидетелят и обвиняемият да могат да прилагат вместо разследващия орган един или друг метод за разследване на престъпления.³⁷

Въпреки това трябва правилно да се оцени значението на посочените от тези участници сведения. Въз основа на тях съответният държавен орган може да построи обосновани следствени версии, ако съобразно изяснената към този момент фактическа обстановка приеме, че те имат основание и поради това е необходима тяхната практическа проверка. Версиите ще бъдат построени въз основа на тези сведения и на наличния към този момент доказателствен материал и събрана информация. Чрез изразените от участниците становища ще се улесни дейността по изграждане на версии. Тези сведения ще бъдат ориентир, който ще активира развитието на познавателния процес при построяването на версии. Въпреки че идейната основа за изграждането на

---

³⁴ Беленски, Р. Криминалистика, С., изд. Сиела, 2008, с. 530; Боев, И. Криминалистика, С., изд. Албатрос, 2001, с. 358; Вакарелски, И. Криминалистика, С., Наука и изкуство, 1978, с. 134; Михайлов, Г. Криминалистика, С., изд. Свят. Наука, 1999, с. 29 - 30.

³⁵ Вакарелски, И. Криминалистика, С., Наука и изкуство, 1978, с. 138.

³⁶ Вакарелски, И. Криминалистика, С., Наука и изкуство, 1978, с. 138.

³⁷ Кунчев, Й. Криминалистическа тактика, С., Албатрос, 2003, с. 122.

версии може да произхожда от тези участници в наказателния процес, то инициатор на построяването им може да бъде само: оперативен работник, разследващ орган, вещо лице, съдия.³⁸

Основателни са аргументите на Д. Балашов, Н. Балашов и С. Маликов, че посочените факти от „обвиняеми, свидетели, потърпевши, журналисти не се явяват версия, а остават собствени предположения на тази категория лица, които могат да се превърнат във версии, ако се вземат под внимание от страна на субекта на разследване на престъплението.“³⁹

Към това мнение е необходимо да се направи известно уточнение. В цитирания текст става въпрос за версията в общия ѝ смисъл, а не за нейна разновидност (оперативно-издирвателна, следствена, съдебна, експертна). В този случай органът, който ще изгради версии, може да бъде не само субектът на разследване на престъплението, както посочват тези автори, но и оперативният работник, вещото лице, съдията (съдебен състав).

Считам, че делението на версиите трябва да почива на сходна основа, но в същото време то трябва по-комплексно и обобщаващо да обхваща извършените от Ц. Цеков класификации.

При определянето на основния критерий за деление на версиите трябва да се отчете и друг важен момент – от какво естество е извършваната от субекта на построяването на версиите дейност, в рамките на която те ще бъдат проверени. С това се конкретизира в кой момент и във връзка с каква дейност едно от тези лица може да построи версии. Например вещото лице може да изгради версии (експертни версии) както в досъдебната, така и в съдебната фаза на наказателния процес, но **в рамките** на извършваното експертното изследване и **само по отношение на него**.

С оглед на това, основният критерий за деление на версиите трябва да бъде: **кой е субектът на изграждането им и естеството на извършваната от него дейност**.⁴⁰ От тази гледна точка е правилно да бъдат определени следните видове версии: „оперативно-издирвателни“, „следствени“, „експертни“ и „съдебни“⁴¹.

---

³⁸ Други автори, които поддържат тезата, че според субекта, който построява версиите те биват следствени, съдебни, оперативно-издирвателни и експертни са: Белкин, Р. Курс криминалистики, 3-е издание, дополненное, М., изд. ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2001, с. 493; Ищенко, Е., А. Топорков, Криминалистика, М., изд. Контракт, ИНФРА - М, 2006, с. 345; Криминалистика, отв. ред. Н. Яблоков, 3-е изд., перераб. и доп., М., Юристъ, 2005, 122 – 123; Шмонин, А. Методика расследования преступлений. Учебное пособие, М., Юстицинформ, 2006, с. 315 – 316.

³⁹ Балашов, Д., Н. Балашов, С. Маликов, Криминалистика, М., ИНФРА – М, 2005, с. 13.

⁴⁰ Й. Кунчев извършва това деление като посочва, че критерият е субектите, които изграждат версии, респ. естеството на дейността, чрез която те се проверяват - Кунчев, Й. Криминалистическа тактика, С., изд. Албатрос, 2003, 122.

⁴¹ В правната литература съществуват противоречиви мнения за значението на съдебните версии. Някои автори приемат, че необходимостта от тях е незначителна поради това, че е налице цялостно изчерпване на функциите на версиите във фазата на предварителното производство.

Според Ц. Цеков е необходимо делението на версиите на съдебни, като се обосновава на изискването за непосредствено и самостоятелно изследване на всички обстоятелства и доказателствени материали по делото в стадия на съдебното следствие. Приемам застъпеното от Цеков становище, но то следва да се допълни. Действително (в определена степен) част, а не всички функции на версиите са изчерпани още във фазата

2. Видове следствени версии.

В тази част на труда се изследват видовете **следствени версии**. Моята теза е, че те могат да бъдат класифицирани в две основни групи.

2.1. *Според етапа на изграждането*, следствените версии могат да бъдат разделени на „**първоначални**” и „**последващи**”⁴².

Първите се изграждат по време или след приключване на първоначалните следствени действия. К. Бобев приема, че първоначалните следствени версии се основават на „... по-ограничена информация и затова техният брой е по-голям в сравнение с последващите версии, които се изграждат след проверка и отпадане на някои от първоначалните версии.” Той допълва, че много важен индикатор за добра тактическа организация на разследването е „потвърждаването в съдебната фаза на наказателното производство на версии, изградени още в първоначалния етап на досъдебното производство.”⁴³

Последващите следствени версии се построяват по време или след приключване на последващите следствени действия.

Необходимо е да се подчертае, че следствени версии могат да се изграждат както при извършване на действията по разследването, така и след тяхното приключване.⁴⁴

2.2. *Според това какъв кръг от въпроси обясняват (т. е. според съдържанието, предмета и обема им)* следствените версии биват „**общни**” и „**частни**”.

Общите версии представляват логически предположения както за събитието на престъплението като цяло, така и за свързаните с него група от факти и обстоятелства,

---

на досъдебното производство. Както пише К. Бобев, „по време на съдебното следствие се изграждат и проверяват версии най-вече по доводи и доказателствен материал, посочени от субектите на обвинението и защитата”. Поради това, между версиите в досъдебната фаза на наказателния процес и версиите в съдебната му фаза съществува приемственост. Обективна основа за това е единният наказателен процес. - Бобев, К. Криминалистика, С., унив. изд. „Св. Климент Охридски”, 2006, с. 185; Цеков, Ц. Криминалистика, С., Сиела, 1998, с. 305.

⁴² Някои криминалисти, които извършват това деление: Бобев, К. Криминалистика, С., Унив. изд. „Св. Климент Охридски”, 2006, с. 184; Вакарелски, И. Криминалистика, С., изд. Наука и изкуство, 1972, с. 109; Криминалистика, отв. ред. Н. Яблоков, 3-е изд., перераб. и доп., М., Юрист, 2005, с. 124; Цеков, Ц. Криминалистика, С., изд. Сиела, 1998, с. 304.

⁴³ Бобев, К. Криминалистика, С., унив. изд. „Св. Климент Охридски”, 2006, с. 184.

⁴⁴ В тази връзка А. Василев (Васильев, А. Следствена тактика. М., изд. Юридическая литература, 1976., с. 55 – 56.) застъпва тезата, че не е правилно да се изграждат следствени версии по време на извършване на следствените действия. Счита, че изразеното мнение не е напълно точно. Вярно е, че след приключване на разследването, разследващият орган ще има по-обемна информационна база, въз основа на която да построи обосновани следствени версии. Това не означава, че субектът на разследването не може да изгражда версии и в процеса на извършване на следствените действия. Не е целесъобразно той да бъде ограничаван времево при условие, че са налице предпоставките за построяването на обосновани (съобразно наличния към този момент и събран по предвидения в закона ред доказателствен материал) следствени версии. В тази връзка А. Ратинов пише, че „мисълта не чака, докато банката от факти на следователя се запълни до някакво предварително определено ниво” - встъпителна статия на А. Ратинов към Пещак, Я. Следственные версии. Криминалистическое исследование, М., изд. Прогресс, 1976, с. 13.

предмет на доказване. Поради това общите версии са предположения, които обхващат вероятностното обяснение на престъпното събитие като цяло, характера на разследваното събитие, така и групата от свързани с него факти и обстоятелства, които следва да бъдат доказани.⁴⁵

Частните версии са предположения за отделни неизвестни обстоятелства, които са свързани с разследваното престъпление. Тези предположения са аспекти на подлежащите на доказване обстоятелства. Те разкриват само отделни черти на престъпното събитие и имат съществено значение за правилното протичане на разследването.

Въпреки че частните следствени версии имат самостоятелно значение и неутрално място при организацията на разследването, те се намират в логическа връзка с общите версии. По този начин след образуване на досъдебното производство, процесът на построяване на следствените версии започва с вероятното обяснение на престъпното събитие като цяло, чрез изграждане на общи версии. Към това е необходимо да се отбележи, че общите версии могат да бъдат изградени и в по-късен етап, т.е. след изграждането на частните версии.

Г. Михайлов приема, че взаимоотношението между общите и частните версии се изразява в това, че „въз основа на общата версия могат да бъдат построени частни версии за отделни обстоятелства по делото. Правилността на общата версия се проявява и потвърждава при изследването на частните версии. Резултатите от проверката на частните версии могат да доведат и до съществени изменения на общата версия или до признаването ѝ за несъстоятелна.“⁴⁶

Ив. Боев доразвива тази теза и подобно на други автори⁴⁷ приема, че в редица случаи резултатите от проверката на частните версии служат за фактическа основа за построяването на общите, обясняващи престъплението като цяло. Потвърждаването или непотвърждаването на отделните частни версии не бива да служи за основание за отпадане на общите, но изменението на частните може да предизвика промяна в съдържанието на общите версии.⁴⁸

В правната литература се срещат различни постановки относно общите и частните версии.

Например, някои автори приемат, че частните версии „са свързани с предположения за относително други доказателствени факти с по-малко съществен характер и криминалистично значение, а също така и повече частни обстоятелства на

---

⁴⁵ В тази връзка подкрепям мнението на Ц. Цеков, според който общите версии, изградени най-често в началото на разследването, се отнасят до цялото дело и дават предположително обяснение на цялото престъпление. Това е възможно само в редки случаи. Затова общите версии следва да се свързват не с цялото престъпление, а с отделни обстоятелства или с група обстоятелства от предмета на доказването. Виж Цеков, Ц. Криминалистика, С., изд. Сиела, 1998, с. 304.

⁴⁶ Михайлов, Г. Криминалистика, С., Свят. Наука, 1999, с. 29.

⁴⁷ Ив. Вакарелски пише, че „... общите версии относно обяснението на главния факт, построени въз основа на преценката на доказателствения материал в началния период на разследване на престъплението, могат да послужат като логическа основа за построяване на частни версии за обяснение на отделни фактически обстоятелства на престъплението. В други случаи резултатите от проверката на частните версии могат да се използват като фактическа основа за построяване на обща версия за обяснение и доказване на престъплението като цяло.“ - Вакарелски, И. Криминалистика, С., Наука и изкуство, 1978, с. 133.

⁴⁸ Боев, И. Криминалистика, С., Албатрос, 2001, с. 358 – 359.

престъплението, потвърждаващи или опровергаващи общата версия.⁴⁹

Не подкрепям напълно изразеното становище. Частните версии са предположение за отделни обстоятелства, които имат отношение към престъплението. Приемам твърдението, че те не са пряко свързани с главния факт, който подлежи на доказване. Въпреки това те могат да бъдат предположения за факти, които в своята съвкупност да обосноват твърдението за престъплението като цяло. Вярно е, че частните версии не представляват предположения за самото престъпление като цяло, но те се отнасят за *отделни значими* за него и свързани с престъпното събитие обстоятелства.

На следващо място, мисловното средство за извеждане на общи версии е индукцията. По пътя на този метод се прави преход от частното (отделните факти) към обобщен извод. При този логически способ за извеждане на общи версии следва отделните факти да бъдат групирани по общите им признаци и свойства по начин, по който да образуват една цялостна система, обосноваваща построяването на този вид версии. В този смисъл не е точно разбирането, че частните версии се построяват и проверяват единствено с цел да бъде опровергана или потвърдена общата версия. Изразеното мнение би имало основание тогава, когато общата версия е построена преди изграждането на частната, но то не може да се приеме в обратния случай - ако все още общата версия не е изградена към момента на построяването на частната.

Г. Арцишевски развива тезата, че *следствените версии* са „...най-общите предположения от всички възможни в дадения случай.“⁵⁰, т.е. той приема, че следствени версии могат да бъдат само т.нар. *общии следствени версии*. В тази връзка той твърди, че *следствените версии* обобщават, свързват и дават предварителна правна и доказателствена оценка за *максимално широк кръг* от факти и сведения. В процеса на разследване на престъпления съществуват и голям брой предположения, които имат частно значение. Тези предположения не могат да бъдат общи представи за разследваното събитие. Според Г. Арцишевски те не определят насочеността на разследването като цяло, а възникват за разрешаването на отделни (частни за разследването) въпроси. С оглед на това следствените версии могат да бъдат само тези предположения, които дават единно обяснение, построено въз основа на всички изходни данни. Г. Арцишевски не отрича съществуването на *частни предположения (предположения с частно значение)*, но не приема и определянето им като *частни следствени версии*. Според него общите и частните предположения на разследващия орган се намират в диалектическа връзка и взаимозависимост. Общите следствени версии изразяват единството на всички факти, сведения и частни предположения по делото.

Г. Арцишевски посочва, че би допуснал делението на версиите на общи и на частни единствено, ако те биха могли да се разгледат като две самостоятелни предположения по отношение на два отделни предмета на изследване.

Считам, че не е достатъчно убедително становището на Арцишевски, отричащ съществуването на *частните следствени версии*.

От една страна, предположенията с частно значение имат за предмет обстоятелства, които са свързани с тези от предмета на доказване. Въпреки това обстоятелствата, върху които се изграждат частните следствени версии се различават от тези на общите следствени версии. Първите са самостоятелни предположения във връзка с разследваното събитие, които разкриват само отделни факти, свързани с извършеното престъпление.

---

⁴⁹ Криминалистика, под ред. Н. Яблоков, М., Юристъ, 2001, с. 93.

⁵⁰ Арцишевский, Г. Выдвижение и проверка следственных версий, М., Юридическая литература, 1978, с. 12.

От друга страна, предположенията на разследващите органи с частно значение представляват съждения и умозаклучения, които притежават **версионен характер**. Всяко едно предположение в рамките на наказателния процес, което се построява, подлежи на проверка и в резултат на нея може да се превърне в достоверно знание, се нарича версия. Тя се изгражда, за да се провери и в резултат на това да се получи нова и значима за наказателното дело информация. По този начин нейната роля като метод за разкриването на обективната истина е съществена. Обоснованото неверсионно предположение не изпълнява функцията на метод – посочва Й. Кунчев.⁵¹ Следователно онези версионни предположения, изградени от разследващия орган, резултатите от които могат да бъдат използвани при построяването на общи следствени версии и са свързани с отделни частни обстоятелства относно престъплението, се наричат **частни следствени версии**.

2.3. Според степента на определеност Н. Яблоков различава „**типови**” и „**конкретни**” версии. Той приема, че първите са версии на високо равнище на научно обобщение. Изградени са въз основа на модела на следствени ситуации, и представляват някаква абстракция. Н. Яблоков твърди, че типовите версии имат „... ориентиращо значение и се базират на незначителен обем информация.”. Конкретните версии се построяват във връзка с разследване на конкретното престъпление и се опират на близки типови версии. По-нататък този автор разделя конкретните версии на „**типични**” и „**нетипични**”. Критерий за последното деление е *дали преобладават характерните за отделните видове ситуации признаци*. При нетипичните версии, за разлика от типичните, преобладават повече индивидуални и нехарактерни за съответните типови версии признаци.⁵²

Деление на „**типични версии**” и „**обикновени версии**”, според източниците, върху които почиват, извършва и Ц. Цеков. Той пише, че „типичните версии позволяват да се направи положително обяснение на обстоятелствата, за които няма данни по делото. Това има голямо значение в началото на разследването. Те почиват на закономерностите, установени при обобщаване на положителния опит от разследването.”⁵³.

В криминалистичната теория е по-разпространена класификацията на версиите на „**типични**” и „**конкретни**”, които се разделят според степента им на определеност. Обръща се внимание на важната роля на типичните версии за навременното протичане на разследването. Ив. Боев отбелязва, че „в началния етап на разследване на престъпленията голямо е значението на типичните версии, които са най-характерни за дадената ситуация, обяснение на цялото престъпление или на отделни негови части. Те се построяват на базата на минимална информация и богат апробиран опит за разследване на аналогични престъпления”⁵⁴.

Приемам застъпеното от Й. Кунчев становище, че не е оправдано типичната версия да бъде разглеждана като „вид” версия само поради това, че като правило се изгражда при разследването на съответния вид престъпление. Поради това не подкрепям разбирането, че версиите трябва да се групират на типични и конкретни.

---

⁵¹ Виж Кунчев, Й. Същност на версиите за неизвестния престъпник, сп. Соц. право, № 7, С., 1986, с. 40 – 47.

⁵² Криминалистика, под ред. Н. Яблоков, М., Юристъ, 2001, с. 94 – 95.

⁵³ Цеков, Ц. Криминалистика, С., Сиела, 1998, с. 305.

⁵⁴ Боев, И. Криминалистика, С., Албатрос, 2001, с. 359.

В тази връзка виж също: Беленски, Р. Криминалистика, С., изд. Сиела, 2008, с. 531; Михайлов, Г. Криминалистика, С., изд. Свят. Наука, 1999, с. 29; Шмонин, А. Методика расследования преступлений. Учебное пособие, М., Юстицинформ, 2006, с. 319.

С основание може да се подкрепи разбирането, че понятието „типични версии“ има смисъл, но в друга насока. При разработването на методики за разследване на даден вид престъпление „... те се посочват като своеобразна алгоритмизация на процеса на тяхното изграждане, но това в никакъв случай, както се посочи, не може да бъде основание за определянето им като отделен вид.“⁵⁵

Построяването на следствени версии е сложен мисловен процес, включващ няколко последователни стадия. Поради това считам, че не е аргументирано твърдението, че следствената версия може да се изгражда единствено по аналогия. Една версия не може да почива само на предходен опит. В процеса на разследване на конкретно престъпление разследващият орган може да сравни изградения от него мисловен модел на следствената ситуация с други еднородни ситуации и изградените въз основа на тях версионни умозаклучения. Направените от практическия опит изводи могат да бъдат ориентир, спомагателен фактор за правилното изграждане на версии за конкретното разследване. Този опит обаче не противоречи и не изключва творческото мислене в процеса на разследване на престъпления, а напротив – дава му определена ориентация. От тази гледна точка, чрез типичните версии се стимулира и целенасочено се направлява творческата дейност.

В правната литература е застъпено и мнението, че типичните версии са разновидност на общите.⁵⁶ Й. Кунчев обоснова опровергава това схващане, като изтъква, че „не само общите, но и някои частни версии също могат да бъдат типични: извършителят на престъплението е криминално проявен, т.е. регистриран за съответния вид престъпление; убийството е извършено поради отмъщение и т. н. Ето защо не би следвало типичната версия да се разглежда като разновидност на общата версия.“⁵⁷

3. Други деления на версиите.

3.1. Не много разпространен подход за делението на версиите предлага руският криминалист А. Василев. Той класифицира версиите според *обема на обстоятелствата, които се доказват с тях*.⁵⁸ Например класирайки ги на **общии версии, версии за отделните страни на престъплението и частни версии**, авторът приема, че към втората група версии могат да се отнесат предположенията за обстоятелства, характеризиращи обекта, обективната страна на деянието, субекта и субективната страна на престъплението. Според него частните версии имат спомагателна роля и преди всичко криминалистично, а не наказателно или процесуално значение. Те могат да изиграят ключова роля при разкриването и разследването на престъплението. Ц. Цеков, подобно на А. Василев, предлага деление на версиите според обстоятелствата, подлежащи на доказване на: версии за обекта и обективната страна на деянието, версии за субекта и субективната страна на деянието.⁵⁹

Според мен не е необходимо деление на версиите за отделните групи признаци на състава на престъплението. В криминалистичната теория е безспорно застъпено делението на версиите на общи и частни. В тази връзка обстоятелствата относно обекта,

---

⁵⁵ Кунчев, Й. Криминалистическа тактика, С., Албатрос, 2003, с. 121.

⁵⁶ Лузгин, И. Методологические проблемы расследования, М., Юридическая литература, 1973, с. 136.

⁵⁷ Кунчев, Й. Криминалистическа тактика, С., Албатрос, 2003, с. 121.

В тази връзка някои автори приемат, че типичните версии могат да бъдат общи и частни. Виж Криминалистика, под ред. И. Пантелеева, И. Селиванова, М., Юридическая литература, 1984, с. 49.

⁵⁸ Васильев, А. Следственная тактика. М., Юридическая литература, 1976, с. 55.

⁵⁹ Цеков, Ц. Криминалистика, С., Сиела, 1998, с. 305.

обективната страна на деянието, относно субекта и субективната страна на престъплението са тези, на които частните версии трябва да отговорят.

3.2. Опит за класифициране на следствените версии в зависимост от това, *дали изградените предположения обхващат всички или част от основните обстоятелства, които подлежат на доказване*, прави Г. Арцишевски. Той предлага те да се наричат „**промеждутъчни**” и „**окончателни**”.⁶⁰ Според Г. Арцишевски промеждутъчна е например версията, при която се установява мотивът за убийство, поради това, че след процеса на проверка на изградената версия и в хода на разследването предстои установяването на конкретните лица, виновни за извършеното престъпление.

Недостатъците на това деление на версиите, поради които не мога да се съглася с него, са в две насоки.

От една страна, групирането на следствените версии на общи и частни поставя под въпрос необходимостта от предложената от Г. Арцишевски класификация. Той не подкрепя делението на следствените версии на общи и частни, а във въпросното групиране (при промеждутъчните версии) приписва на общите версии качества, характерни за частните версии.

От друга страна, не е напълно оправдано подобно наименование на версиите („промеждутъчни” и „окончателни”), независимо от критерия за това. В процеса на разследване на престъпления няма как да съществува „промеждутъчна” версия. Използването на това понятие придава качество на версията като работна и окончателна. Версиите като вид хипотеза се отличават от временната хипотеза поради причини, които вече бяха посочени. По-приемливо е при един цялостен анализ на наказателното дело в досъдебната му фаза да се разграничат следствени версии, които са изградени в първоначалния етап на разследването, и такива, изградени в последващия му етап.

3.3. Според *степената на сложност във вътрешната структура на версиите* се предлага разделянето им на „**сложни**” и „**прости**”.⁶¹ Първите се характеризират с това, че трябва да обяснят група от факти, а вторите изясняват само един факт.

Основателно е мнението на Р. Белкин, според който тази класификация няма практическо значение.⁶² Сложните и простите версии по нищо не се различават от общите и частните. Моята позиция е, че функцията на това деление успешно се изпълнява от класификацията на версиите според това какъв кръг от въпроси обясняват (т. е. според съдържанието, предмета и обема им).

3.4. В теорията на криминалистичната тактика се срещат предложения за деление на версиите на „**основни**” и „**противостоящи**” (или т. нар. „контраверсии”). Под контраверсия се разбира противоположно изграденото предположение на основната версия. Криминалистите, които подкрепят тази класификация, считат, че „контраверсиите в този случай служат като стимул за обективност и пълнота на разследването. Контраверсиите се проверяват на равни основания с основните версии.”⁶³

---

⁶⁰ Арцишевский, Г. Выдвижение и проверка следственных версий, М., Юридическая литература, 1978, с. 20.

⁶¹ Криминалистика, отв. ред. Н. Яблоков, 3-е изд., перераб. и доп., М., Юристъ, 2005, с. 124; Драпкин, Л. Основы теории следственных ситуаций, Свердловск, изд. Урал, университета, 1987, с. 83 – 89.

⁶² Белкин, Р. Курс криминалистики, 3-е издание, дополненное, М., изд. ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2001, с. 494

⁶³ Криминалистика, под ред. Н. Яблоков, М., Юристъ, 2001, с. 95.

Това деление е извършено и от други автори. Например: Драпкин, Л. Построение и проверка следственных версий, автореф. дис. канд. юрид. наук, М., 1972, с. 20,

Тезата, която застъпвам в изследването е, че не е необходимо изграждането на противоположна версия на вече построената. Например, ако се построи версия, че лицето „X” е извършител на престъплението, не трябва да се построява и версия, че лицето „X” не е извършител на престъплението. Проверката на една версия води до потвърждаването ѝ или до нейното опровергаване. Следователно, липсата на практически смисъл от изграждането на т.нар. „контраверсия” се състои в това, че след проверка на основната версия едновременно се отговаря на въпроса за правилността на противоположното предположение, т.е. едновременно се проверява и то.

3.5. Руският криминалист Л. Драпкин групира версиите на „**съвместими**” и „**несъвместими**”, според формата на логическата връзка между тях.⁶⁴

Извършената от него класификация поражда следния въпрос: след като критерият за разграничаване на версиите е формата на логическата връзка между тях, може ли да се приеме, че в отделната група (т.е. версии, обясняващи едно обстоятелство) те могат да бъдат съвместими?

В рамките на наказателния процес се изграждат различни логически обосновани версии, които се подреждат в отделни **групи** съобразно това, за обяснението на какъв факт се отнасят. Всяко едно обяснение е построено на база на логическа мисловна дейност, с която се прави оценка на събрания доказателствен материал. Отделната версия, изградена в конкретната група, дава **различно** обяснение на въпросното обстоятелство от другите версионни предположения в групата.

С оглед на това считам, че ако версиите се отнасят до едно и също обстоятелство (т.е. версиите са в една група), те не могат да бъдат съвместими. В този случай версиите ще са *съпоставими*, защото ще имат една **логическа основа** - въпросното обстоятелство по повод на което са изградени. По отношение на **логическата връзка между версиите** от конкретна група (версиите, които имат за цел да обяснят едно обстоятелство), те по-скоро са *алтернативни*, отколкото *съвместими*.

Обратно, ако версиите се отнасят към различни обстоятелства, те могат да бъдат и несъвместими. В това отношение Р. Белкин е прав, когато застъпва позицията, че не е необходимо извършване на подобно деление на версиите.⁶⁵

3.6. В криминалистичната литература се използва понятието „негативни обстоятелства”. За първи път то е разгледано от В. Бурданова⁶⁶. По-късно тази материя се изследва от С. Медведев, според който негативни обстоятелства са „всички фактически данни, които противоречат (до тяхното логическо разрешаване) на обичайното обяснение на факта в съответствие с определената версия.”⁶⁷. Той отбелязва, че тези негативни обстоятелства се явяват основа за построяването на т. нар. „**негативни версии**” (а когато става въпрос за версии, изградени от разследващите органи – „негативни следствени версии”), на които ще бъдат противопоставени наречените от него „**позитивни версии**”, респективно „позитивни следствени версии”.

източник - Белкин, Р. Курс криминалистики, 3-е издание, дополненное, М., изд. ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2001, с. 494; Савельева М., А. Смушкин, Криминалистика, М., изд. Издательский дом "Дашков и К", 2009, с. 105.

⁶⁴ Драпкин, Л. Основы теории следственных ситуаций, Свердловск, изд. Урал, университета, 1987, с. 83-89.

⁶⁵ Белкин, Р. Курс криминалистики, 3-е издание, дополненное, М., изд. ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2001, с. 494.

⁶⁶ Бурданова, В. О понятии и значении негативных обстоятельств, кн. Вопросы предупреждения преступности, М., Юридическая литература, 1965, вып. 2, с. 33.

⁶⁷ Медведев, С. Негативные обстоятельства и их использование в раскрытии преступлений, Волгоград, ВСШ МВД СССР, 1973, с. 44.

Според С. Медведев, ако в резултат на извършената проверка една негативна версия се потвърди, тогава тя се „превърща“ в позитивна.

С основание може да се подкрепи становището на Р. Белкин, според който „делението на версиите на „негативни“ и „позитивни“ е лишено от практически смисъл...“⁶⁸. Чрез извършването на това групиране може допълнително да се усложни, но не и да се съдейства за правилното и навременното протичане на наказателното производство.

От друга страна, може да се възрази на изразеното от С. Медведев разбиране поради това, че версията не преминава през такава „трансформация“, т.е. тя не се „превърща“ в позитивна. Когато една версия бъде потвърдена и с нея се докаже предполагащото обстоятелство, тогава тя *престава да съществува*. От този момент предполагащото (което се намира в основата ѝ) става доказан факт, или казано с други думи, знанието от вероятно преминава в достоверно. Също така, в процеса на практическата проверка на версиите, едни от тях могат да бъдат опровергани. В този случай, на тяхно място могат да бъдат изградени нови. Тук също не е правилно да се говори за преобразуване на версиите от негативни в позитивни.

3.7. В правната литература се среща деление на версиите на „**малко вероятни**“ и „**много вероятни**“ (също на „**малко вероятни**“, „**вероятни**“ и „**много вероятни**“). Критерий за тази класификация е *степента им на вероятност*.⁶⁹

Мнението, което застъпвам в това изследване е, че такава класификация на версиите в определени случаи може да възпрепятства ефективното протичане на наказателното производство. При прилагането ѝ е възможно разследващият орган да прецени, че едни от изградените следствени версии са с по-голяма степен на вероятност и с това неправилно да подцени други. В този случай е възможно да се наруши принципът за всестранност в процеса на проверка на следствени версии.

Убеден съм, че не е налице необходимата аргументация за научното им класифициране, съобразно този критерий. Още повече, както отбелязва Й. Кунчев, „версиите за едни и същи обстоятелства могат да бъдат малко вероятни, вероятни и много вероятни в зависимост от конкретните обстоятелства, свързани с разследването престъпление“⁷⁰.

3.8. Някои съвременни автори предлагат класифициране на версиите на „**обвинителни**“ и „**оправдателни**“, *по отношение на предмета на доказване*.⁷¹

Такова деление прави и Ц. Цеков, като приема, че „в съдебното производство версиите са пряко свързани с ясно очертаните през тази фаза функции по обвинението и

---

⁶⁸ Белкин, Р. Курс криминалистики, т. 1, М., Юристъ, 1997, с. 143 - 144.

⁶⁹ Ищенко, Е., А. Топорков, Криминалистика, М., Контракт, ИНФРА-М, 2006, с. 346; Криминалистика: тактика, организация и методика расследования преступлений, под ред. А. Резвана, М. Субботиной, Ю. Харченко, Волгоград, ВА МВД России, 2000, с. 95.; Лузгин, И. Методологические проблемы расследования, М., Юридическая литература, 1973, с. 138; Савельева М., А. Смушкин, Криминалистика, М., изд. Издательский дом "Дашков и К", 2009, с. 105.

⁷⁰ Кунчев, Й. Криминалистическа тактика, С., Албатрос, 2003, с. 121.

⁷¹ Ищенко, Е., А. Топорков, Криминалистика, М., Контракт, ИНФРА-М, 2006, с. 346; Криминалистика: тактика, организация и методика расследования преступлений, под ред. А. Резвана, М. Субботиной, Ю. Харченко, Волгоград, ВА МВД России, 2000, с. 95.; Лузгин, И. Методологические проблемы расследования, М., Юридическая литература, 1973, с. 138; Савельева М., А. Смушкин, Криминалистика, М., изд. Издательский дом "Дашков и К", 2009, с. 105; Егоров, Н. Криминалистика: вопросы и ответы, М., Контракт, Волтерс Клувер, 2010, с. 94.

защитата. Затова те могат да бъдат обединени в две основни групи: обвинителни и оправдателни версии.⁷²

Намирам, че не е достатъчно убедително посоченото деление поради следните аргументи:

Първото ми съображение е, че по наказателните дела могат да се построят и такива версии, които няма как да бъдат класифицирани съобразно посочения критерий. В рамките на наказателния процес се изграждат различни версии, но някои частни следствени версии не винаги имат за предмет на установяване обстоятелства, които след тяхната проверка могат да се разглеждат в полза или във вреда за определени лица. Пример за това е изграждането на версии, относно посоката на оттегляне на извършителя на престъплението от местопроизшествието.

На следващо място, винаги изграденото с версията предположение притежава вероятностен характер и затова подлежи на доказване с предвидените за това в НПК способности. Според мен не е приемливо да се анализира и оценява едно обстоятелство, особено в полза или във вреда за определено лице, преди то да бъде категорично доказано, т.е. преди да се докаже определен факт.

Поради това заслужава внимание мнението на Р. Белкин, според който делението на версиите на обвинителни и оправдателни има чисто процесуално-формален характер. Според него те не могат да съществуват самостоятелно и изолирано едни от други.⁷³ В противен случай ще бъде налице риск за обективното протичане на наказателния процес. Поради това приемам, че лицата, които изграждат версии, не трябва да разглеждат тези предположения нито като обвинителни, нито като оправдателни. Така ще се наруши важен принцип при проверката на версии – принципът за обективност.

Въпреки това би могло да се приеме съществуването на класификацията на Ц. Цеков, но при условие, че онези участници в наказателния процес, които осъществяват функция по защита, могат да изграждат версии. Както вече беше посочено в настоящата част от изследването, версии в наказателното производство не могат да се изграждат от тези лица.

---

⁷² Цеков, Ц. Криминалистика, С., Сиела, 1998, с. 306.

⁷³ Белкин, Р. Курс криминалистики, 3-е издание, дополненное, М., изд. ЮНИТИ-ДАНА, Закон и право, 2001, с. 494.